Пише: Лен Ферфеке
субота, 12 децембар 2009 14:08

(Фолкскрант, 12.12.2009)

После девет дана јавног заседања и говора Србије, Косова и 29 других земаља, у петак је завршен “Косовски процес“ пред Међународним судом правде (МСП) у Хагу. После своје неутралне закључне речи, председавајући судија Хисаши Овада (Hisashi Owada) прогласио је заседање затвореним и величанствена Велика сала Палате мира се испразнила.

Пресуда следи тек кроз неколико месеци. Али, већ сада се оживљено спекулише о могућим последицама овог процеса, који је један од најосетљивијих и најважнијих у међународном праву.

МСП испитује законитост декларације о независности Косова, које се отцепило од Србије у фебруару 2008. године. То је, наравно, на првом месту од значаја за Србију и Косово. Али – и за САД и Европску унију који подржавају независност Косова, и Русију која стоји на страни Србије. Од значаја је и за цео свет, јер МСП ће пресудити о стварању држава, независности, суверенитету – питањима од великог политичког значаја.

Отуда су се све земље које су наступиле пред МСП својски залагале. У целини узев, извеле су на “борбене положаје“ 173 правника, амбасадора и министара. Само за Холандију, на овом питању је радило седам правника. „Врло много посла“ – како рече представник за јавност.

А сав тај посао је уложен ради добијања необавезујућег савета. На тражење Београда, “Косовски процес“ је, у ствари, уследио на захтев Генералне скупштине УН – која од МСП може само да тражи необавезујуће “саветодавно мишљење“.

Прошлог пута, када је МСП изнео такав необавезујући савет – то је било 2004. године, у процесу о зиду Израела на западној обали Јордана. МСП је пресудио да је зид

нелегалан и да Израел мора да га поруши. Али, зид још увек стоји. Ово не предсказује много добра по “Косовски процес“.

Конкретно: претпоставимо да петнаест судија МСП пресуде да је декларација независности Косова законита. Сада Косово има амбивалентни статус: 63 државе су га признале, а 129 држава га сматра провинцијом Србије. Али – по мишљењу стручњака, у случају позитивне пресуде број признавања ће одмах порасти на преко стотину. Највероватније ће то учинити и преосталих пет ЕУ држава.

Међутим, оно најважније – признавање од стране УН ће остати као проблем. Професор међународног права Универзитета у Амстердаму, Андре Нолкемпер (André Nollkaemper) каже: „Уз Русију у Савету безбедности, не видим да је то могуће. То не мора да буде проблем за неку државу која добро функционише. Швајцарска није била члан УН током више деценија.“

Али, шанса да се горенаведено догоди је мала. Ма колико да је тешко пророковати каква ће бити пресуда МСП, изгледа да Србија ипак има боље аргументе. А, ако Србија добије за право – шта ће се онда догодити? Да ли ће Косово поново потпасти под власт Србије?

Како каже Нолкемпер, а са њим се слажу и многи стручњаци: „То је искључено. Није више остваривo да Косово буде под влашћу Србије“. Сувише тога се претходно догодило: кршење људских права под српским председником Милошевићем, НАТО-бомбардовања и десет година *de facto* независности Косова под међународном управом.

Ипак, у том случају се не очекује више нових признавања Косова. Србија ће наставити да заступа враћање за преговарачки сто, што ће Косовари настављати да одбијају. *Status quo* ,
који се сада сматра неодрживим, ће се наставити. Нолкемпер каже: „Реалан је сценарио да ће се онда тај замрзнути конфликт наставити за дужи период“.

Тиме изгледа да се понавља сценарио израелског зида. Па зашто, онда, толики труд око “Косовског процеса“?

Необавезујући савет МСП може некада и да нема директне последице, али он - иза политичких паравана - итекако игра улогу која се не може занемарити. Нолкемпер каже: „Он ће бити део политичке игре. Биће један од аргумената. На дуге стазе, правни аргумент може бити одлучујући.“

Он указује на америчку владу, која је Израелу дала на знање да неће толерисати нова насеља на западној обали Јордана: „То држање подупире политичка воља, али и снажна правна подлога.“

Србија се пред МСП позива на територијални интегритет, а Косово на право на самоопредељење. Ко је у праву?

У међународном праву постоје како појам територијалног интегритета (државне границе се не смеју мењати без пристанка дотичне државе), тако и појам самоопредељења (одређени народ може сам да изабере под чију власт потпада). По класичном међународном праву, територијални интегритет има предност, а право самоопредељења бива ограничено само на колоније и окупиране области. Косово није ниједно од тога.

Али, међународно право познаје и један изузетак у односу на територијални интегритет. Тако, могуће је да се једна група *de facto* осамостали, има своју владу, војску , полицију, итд. и захтева признање као независна држава. Косово има сопствену, владу, полицију, војску – али ове су потчињене Уједињенима нацијама и Европској унији. То не указује на суштинску независност самог Косова.

Према једном модерном тумачењу, међународно право пружа још један изузетак. По њему би група људи која је систематски угњетавана добила право на самоопредељење. Нолкемпер каже: „Мада међународно право еволуира, шанса да се МСП са тим сложи није велика“.

(Превод са холандског: **Василије Клефтакис**)